

## Forundersøgelse for Nationalpark Smålandsfarvandet

Referat fra temaworkshop 1 - Natur & Geologi

24. august 2025  
Det Røde Pakhus, Skælskør

## Referat – Temaworkshop 1 – Forundersøgelse om Nationalpark Smålandsfarvandet

### Tema: Natur & Geologi

**Dato:** 24. august 2025

**Sted:** Det Røde Pakhus, Skælskør

**Arrangør:** Naturstyrelsen

**Deltagere:** Ca. 10-20 personer

**Facilitatorer:** Urland

Forud for workshoppen har borgere været inviteret på sejltur med Skjelskør V fra Skælskør Havn, hvor borgere kan opleve Skælskør Fjord og Agersø Sund fra turbåden Skjelskør V. Undervejs har marinbiolog og naturvejleder Søren Larsen fortalt om kysten og havets natur og arter.

Workshoppen afholdes i Det Røde Pakhus, hvor der er opsatte plancher om forundersøgelsen og temaundersøgelserne, der lægger op til uformel dialog inden workshoppen begynder. Der er i øvrigt udlagt en folder til alle deltagende, med mere information og kontaktoplysninger, samt en 'Din mening folder' hvori man kan udtrykke sin mening.

### Velkomst og introduktion

Tea (Urland) byder velkommen til workshoppen og beskriver Urland og deres erfaring og rolle i faciliteringen af borgerinddragelsen omkring forundersøgelsen for Nationalpark Smålandsfarvandet. De tilstedeværende fra Urland er: Michelle Nielsen-Dharmaratne, Tea Hörrmann, Christian Achermann og Victor Carlsen.

De øvrige tilstedeværende herunder arrangører og bidragsydere til workshoppen præsenteres:

- Naturstyrelsen Storstrøm (Jane Skov Lind, Line Trap Mogensen og Camille Møller-Sørensen) som er arrangører
- WSP (Didde Dalkvist og Louise Imer Nabe-Nielsen) som er fageksperter (Biologer)
- Københavns Universitet (Ida Theilade og Søren Brofeldt)

### Dagens program

Tea (Urland) beskriver dagens program:

- Velkommen – Urland
- Introduktion af rammerne for forundersøgelsen om Nationalpark Smålandsfarvandet – Naturstyrelsen Storstrøm
- Resultater fra temaundersøgelser om natur og geologi – WSP
- Kort pause
- Workshop del 1 – Geologi
- Kort pause
- Workshop del 2 – Arter og naturtyper
- Øvelse med KU

Der gøres opmærksom på at der bliver lavet lydoptagelser med henblik på referat skrivning. Lydoptagelser offentliggøres ikke.

## Rammerne for forundersøgelsen

Line (NST) præsenterer kort hvad en nationalpark er, rammerne og hvad forundersøgelsen indebærer. Beskrivelsen er også præsenteret på de to informationsmøder der blev afholdt før sommerferien.

### En sjette nationalpark?

Der findes allerede fem nationalparker i Danmark: Thy Nationalpark, Nationalpark Vadehavet, Nationalpark Mols Bjerge, Nationalpark Kongernes Nordsjælland og Nationalpark Skjoldungernes Land. Naturstyrelsen har fået til opgave at undersøge om Smålandsfarvandet og det omkringliggende kystområde kan blive den sjette nationalpark og derfor skal det undersøges om området lever op til kriterierne.

### Hvad er en nationalpark?

Der kan forekomme forvirring eller forveksling af nationalparker, naturparker og naturnationalparker. I de andre typer af parker forekommer helt andre vilkår end i en nationalpark.

- En nationalpark er et afgrænset område der har nogle unikke landskaber, noget værdifuld natur, og kulturmiljøer som har nationalværdier.
- Nationalparken ejer ikke jorden, og den medfører ikke nogen restriktioner. Det vil fortsat være lodsejere i området der ejer jorden som nationalparken består af.
- Projekter bygger på frivillighed og skal derfor også ske i samarbejde med lodsejere

### Hvad skal en nationalpark arbejde med?

Nationalparkloven er 18 år gammel og beskriver hvad der kendetegner en nationalpark og hvad en nationalpark skal arbejde med.

- Loven fokuserer blandet andet på friluftslivet og skal gøre det nemmere at forstå og opleve naturen og kulturhistorien i området, samt gøre de særlige områder mere tilgængelige for besøgende.
- En nationalpark skal arbejde med at skabe mere værdifuld natur og styrke den eksisterende
- Den skal ligeledes arbejde med at styrke lokalområderne og understøtte erhverv og turisme.
- Alle projekter skal foregå med frivillighed

### Spørgsmål

- En borger spørger ind til ulovlig færdsel i områderne ifm. turisme. Borgeren nævner hundeluftere som ikke overholder regler
  - > Line (NST) besvarer spørgsmålet og forklarer at de love der er der i forvejen selvfølgelig stadig skal overholdes. Der er masser af love i naturen og i landbrugsområderne, som skal overholdes, men at en nationalpark bl.a. kan understøtte at man kan lave formidlingstiltag der gør det nemmere for besøgende at færdes i området på lovlig vis, bl.a. gennem wayfinding-projekter

### Organisation af en nationalpark

Nationalparken skal styres af en fond, dvs. der skal oprettes en fond hvis der bliver en nationalpark. Staten giver 9-10 mio. til nationalparken hvert år, som nationalparken kan igangsætte projekter for. Derudover kan nationalparken søge andre supplerende fonde, hvis der er konkrete projekter.

- Nationalparkfonden skal udarbejde en nationalparkplan. Den skal gøre det gennemskueligt for alle hvad pengene bliver brugt til og sætte en retning for hvad nationalparken skal arbejde med.
- Planen gælder på kort og på lang sigt og skal derfor beskrive hvad nationalparken vil arbejde med her og nu samt hen over en længere årrække.

### Spørgsmål

- En borger spørger ind til om nationalparken er uafhængig, som en selvejende institution.
  - > Line (NST) besvarer spørgsmålet og forklarer at nationalparken vil være uafhængig af Naturstyrelsen. I det øjeblik der bliver etableret en nationalpark, har Naturstyrelsen ikke mere med det at gøre udover at de faciliterer en hjemmeside og økonomien går ind over naturstyrelsen. Fondens bestyrelse udpeges af miljøministeren. Bestyrelsen kan selv bestemme hvad de vil arbejde med, men skal arbejde indenfor nationalparklovens rammer. Bestyrelsen udpeger et nationalparkråd bestående af borgere, foreninger osv. som er rådgivende for bestyrelsen og som kan komme med idéer til projekter. Nationalparkplanen skal i øvrigt godkendes i høringer af folk i området og der er gode muligheder for at få indflydelse.

### Forundersøgelsesområdet

- Forundersøgelsesområdet er defineret af Smålandsfarvandet og kystnærhedszonen omkring vandet
- Nationalparken skal ikke følge forundersøgelsesområdet. Den kan godt blive mindre end forundersøgelsesområdet, men den kan ikke blive større, da man ikke kan etablere nationalpark i et område der ikke er undersøgt.
- Naturstyrelsen Storstrøm har fået til opgave at undersøge området, som er cirka 196.000 ha
- Når forundersøgelsen er færdig, er det en politisk beslutning, hvor miljøministeren og politikerne skal vurdere om der skal etableres en nationalpark og hvor.

### Spørgsmål

- En borger spørger ind til på hvilket politiske niveau, beslutningen skal tages og om kommunalpolitikere har indflydelse.
  - > Line (NST) beskriver at beslutningen tages i regeringen på Christiansborg af miljøministeren og forligspartierne, og Jane (NST) tilføjer at de fem involverede kommuner skal godkende den projektbeskrivelse som laves når forundersøgelsen er færdig. Når den er godkendt, fremsender Naturstyrelsen projektbeskrivelsen til Christiansborg.

### Spørgsmål

- En borger spørger ind til hvorfor man er interesseret i det her område til en nationalpark
  - > Line (NST) beskriver at man har screenet Danmark for at se hvor man skal have en nationalpark, hvis man skal have en mere. Så har forligspartierne bag nationalparkloven besluttet at det kunne være godt at lægge den i Smålandsfarvandet. Valget på Smålandsfarvandet kan være grundet i den unikke konstellation med meget vand og kystområder, men den egentlige begrundelse kendes ikke.

### Spørgsmål

- En borger spørger ind til hvorfor afgrænsningen er som den er og skærer Skælskør over, om det er bevidst eller et tilfælde. Borgeren tilføjer at det virker skørt da man har sti gående på tværs af afgrænsningen.
  - > Line (NST) beskriver at det nok skyldes at man har brugt kystnærhedszonen som går 3 km ind i landet fra kysten. Hun understreger dog også at det netop er den type input, som skal med i forundersøgelsen, så man kan overveje særlige lokale forhold når man definerer afgrænsningen for en eventuel nationalpark.

## Forundersøgelsen

Line (NST) fortæller om hvad der skal undersøges i forundersøgelsen om Nationalpark Smålandsfarvandet.

Undersøgelsen laves under fire temaer: Natur og geologi, som workshoppen i dag handler om, landskab og kulturhistorie, friluftsliv og formidling og erhverv og turisme som der kigges på, på de følgende temaworkshops som afholdes i september og oktober.

Der gøres opmærksom på at information om de resterende workshops kan findes på hjemmesiden, og at hjemmesideadressen kan findes i de udelte foldere som ligger på hver deltagers stol.

En del af undersøgelsen går også ud på at finde ud af om der er opbakning til en nationalpark. Line (NST) lægger vægt på at de lokales meninger er meget vigtige – altså om man synes det er en god idé, om der udfordringer, eller om man kan se potentialer og hvad man skal være opmærksom på – alle input kommer med i forundersøgelsen.

Der er også til workshoppen udlagt en 'din mening folder' hvori man kan give sin mening til kende.

De fire temaer undersøges af fageksperter, som har kigget på om området har nationale værdier og lever op til kriterierne for en nationalpark. En af fageksperterne er til stede i dag, det er WSP, som er repræsenteret af Louise og Didde, som har undersøgt naturen og geologien i området.

## Processen

Line (NST) gennemgår forløbet for forundersøgelsen som skal være færdig i sommeren 2026.

- Der er afholdt 2 informationsmøder
- Der skal afholdes 4 workshops, hvoraf den ene afholdes i dag
- Derudover fem åbent telt arrangementer, hvoraf to er afholdt
- Parallelt med inddragelsesarrangementerne, udfører en række fageksperter temaundersøgelser
- Det hele skal munde ud i en samlet rapport med nogle anbefalinger, hvor styregruppen skal beslutte om de på baggrund af undersøgelsen skal anbefale at man opretter en nationalpark
- Anbefalingerne skal godkendes i de fem byråd, hvorefter de fremsendes til Christiansborg.
- Hvornår den endelige politiske beslutning bliver taget, er svært at sige, men man sigter efter at byrådene kan godkende anbefalingerne i august 2026.

## Spørgsmål

- En borger spørger til, hvor bredt nationalparkprocessen er forankret i Folketinget, og hvad der kan ske ved et eventuelt regeringsskifte.
  - > Line (NST) beskriver at hvis der kommer et regeringsskifte kan alt i princippet ske, det kan man ikke spå om. Jane (NST) tilføjer, at nationalparkloven er forankret i en bred forligskreds, og Line (NST) fortsætter med at hun tænker de vil stå ved det da Nationalparkloven jo har eksisteret i 18 år og overlevet flere regeringsskift og miljøministre.

## Spørgsmål

- En borger spørger ind til ejerskabet af havet, og om nogen lodsejere ejer en del af havet. Borgeren spørger med tanke på at en nationalpark kan understøtte forbedringer for havmiljøet.
  - > Line (NST) forklarer at staten ejer havet. Lodsejerne kan kun eje arealet ned til vandkanten. Jane (NST) tilføjer at man kan eje søer, men ikke havet.

## Spørgsmål

- En borger spørger ind til fremmødet på workshopen i dag, og hvad Naturstyrelsen gør for at inviterer flere. Borgeren er imponeret over formatet men er skuffet over at der ikke er flere til stede som engagerer sig.
  - > Line (NST) forklarer at det også kommer bag på Naturstyrelsen. De har annonceret det i ugeaviser og sagt det på informationsmøderne der gik forud for de fire workshops. De har også sendt direkte invitationer til bl.a. foreninger, organisationer, skoler, gymnasier og havne. De vil meget gerne have input, hvis der er idéer til hvordan man kan tiltrække flere.
  - > En fremmødt borger opfordrer til at fortsætte arbejdet, så skal folk nok komme og siger også at de fremmødte nok skal tale godt om arrangementet.
  - > Camilla (NST) tilføjer at der i øvrigt er sendt information ud til 28.000 folk som ejer jord i forundersøgelsesområdet, så folk bør være informeret.

## Resultater fra temaundersøgelse om natur og geologi v. WSP

Louise og Didde (WSP) tager ordet og præsenterer resultaterne fra temaundersøgelsen om natur og geologi. De er begge biologer og har i samarbejde med kollegaer udarbejdet rapporten. De vil fortælle om de vigtigste fund i rapporten.

Indledningsvis fortæller Louise (WSP) hvilke punkter præsentationen vil komme ind på:

- Metode og arbejdsproces
- De vigtigste geologiske værdier
- De vigtigste naturværdier
- Og afslutningsvis en opsamling på hvad man kan arbejde videre med, hvad der er af udfordringer, og hvad man forvaltningsmæssigt kan gøre fremover

## Spørgsmål

- Der spørges ind til om rapporten er offentlig
  - > Jane (NST) fortæller at den bliver offentliggjort.

## Metode og arbejdsproces

Rapporten er udført som en desktopøvelse og bygger på offentligt tilgængeligt data f.eks. fra styrelser.

Hun beskriver at datagrundlaget for arter kommer fra fælles offentligt tilgængelige databaser hvor folk selv kan indrapportere. Det er et godt værktøj, men det har også den ulempe at der kun bliver registreret data, der hvor folk kommer. Det vil sige at der blandt andet mangler data fra det marine område, fordi folk ikke kommer der. Derudover er der nogle områder der er mere populære end andre. Der er ligeledes også artsgrupper der er mere oplagte at kigge efter f.eks. fugle og planter, men også nogle som er svære at kende og opdage f.eks. mider og orme. Det betyder at der kan være mangler på trods af at det er et godt dataset.

Dataene er derefter blevet analyseret, og så er der lavet et sammenkog, hvor man har kigget på hvad der er der kunne være interessant for en nationalpark. Altså, om der er områder med nationale eller internationale værdier inden for natur og geologi.

Afslutningsvis er der kigget på hvilke eventuelle udfordringer der kan være.

## Landskabets dannelse

Området er primært dannet af gletsjerne fra den sidste istid. De særlige formationer er bl.a. store randmoræne-landskaber, og en række bakke landskaber, som efter der er kommet vand ind i området har skabt en masse øer. Det er også grunden til at det er blevet kaldt Smålandsfarvandet.

Vandets tilstedeværelse i landskabet, betyder at det er et dynamisk landskab, hvor der konstant er landskabsdannelse, som bidrager til variation og giver plads til rigtig mange arter.

Der er også kommet forskellige marine aflejringer som har bidraget til forskellige kystbanker samt sandbanker og stenrev der bidrager til et varieret marint liv. Der hvor sand er blevet skubbet, er der kommet sandbanker og der ser man ofte ålegræs, som er godt for biodiversitet og vandkvaliteten. Der kan også være skubbet sten, som danner stenrev, hvilket bidrager til yderligere variation i habitater.

Nogle af de karakteristiske træk i området omfatter:

- Markante kystklinter
- Krumodder
- Store sten fra istidens aflejringer
- Strandvolde

Afslutningsvis opsamles med et kig på særligt udpegede geologiske områder som omfatter bl.a.:

- Knudshoved Odde
- Birket og Ravnsby bakker og tunneldal

## Naturmæssige værdier

Indledningsvis beskrives det at alt den data der er tilgængelig ift. arter er blevet anvendt, men at der kun er blevet brugt data på arter som går max. 20 år tilbage. Det skyldes at det er den mest relevante data ift. at se hvilke forhold der gør sig gældende nu.

De arter som er særlige er der blevet fokuseret på, det gælder data fra den danske rødliste særligt dem som er truede, sårbare eller kritisk truede. Det siger noget om områdets værdier, hvis der er arter i området, som på national plan har svært ved at finde levesteder, men er i området omkring Smålandsfarvandet.

### Spørgsmål

- Der spørges ind til eksempler på de arter
  - > Louise (WSP) fortæller at det særligt gælder svampe, og biller bl.a. eremit, som lever i gamle træer og kun findes meget få steder i Danmark og også er beskyttet på EU niveau. Det er også et vigtigt område for fugle og der findes vigtige træk og yngleområder.

### Spørgsmål

- En borger bemærker at det ser ud til at rapporten fokuserer meget på landdelen af området og spørger til om der bliver gjort noget for at undersøge vandet nærmere
  - > Louise (WSP) anerkender at der mangler noget om de marine arter, og beskriver at der mangler data på området. Det skyldes at den artsdata som er tilgængelig, indrapporteres af i høj grad almindelige mennesker som laver artsfund, og som ikke har samme mulighed for at lave artsfund i vandet. Derimod fortæller hun at en nationalpark kan være med til at man kan få sat undersøgelser i gang omkring netop

den slags og eksemplificerer med erfaringer fra Nationalpark Thy, hvor der er brugt midler på særlige undersøgelser. Louise tilføjer i øvrigt at marine arter bevæger sig meget, og det er derfor mere vanskeligt at pege på at en art befinder sig et bestemt sted.

### Spørgsmål

- Der spørges ind til om ikke man kan få hjælp fra fiskere til samle data
  - > Louise (WSP) fortæller at de har modtaget fiskedata, som siger noget om vandet. Det bliver indarbejdet i rapporten.

### Artsfund

Blandt de artsgrupper der er fundet, er der rigtige mange svampe, det skyldes at der er mange gamle skove, og at svampene der, kan leve i samspil eller af gamle træer. Blandt svampene er mange kritisk truede arter i området.

Der spørges ind til hvilke skove, som Louise og Diddé kommer ind på senere i præsentationen.

I modsætning til andre artsfund, som er lidt mere tilfældige, findes der gode data på svampe, fra Danmarks Svampeatlas og ligeledes gode data for fugle på DOF basen.

Daten vider at der er mange gode levesteder for svampe og fugle, men man skal huske at der også kunne være andre artsgrupper vi blot ikke kender.

Louise forklarer at der ikke nødvendigvis kan drages konklusioner for antallet af artsfund, da flere mennesker kan registrere det samme individ. Derfor kan det være svært at konkludere på koncentrationen. WSP har dog talt op for området hvor mange forskellige arter der er fundet indenfor området, og lavet et hotspot kort med koncentration af rødlistede arter i området. Det giver et overblik over området og siger noget om kvaliteten af de områder, hvor der er fundet mange forskellige arter.

### Skovene

Centralt for Smålandsfarvandet er kysterne og skovene. WSPs undersøgelser viser at det er de mest værdifulde levesteder.

De gamle skoves eksistens kan bl.a. tilskrives godserne som har ladet skovene stå. Videnskabernes selskabs kort viser at der findes skove som er ca. 300 år gamle eller mere.

Det betyder at arter der lever af gamle træer har kunnet være der i mange år, og at jordbundende har været uforstyrret af omdrift hvilket betyder at mikroorganismer og svampe har kunnet overleve. Det betyder at der er spændende planter, svampe osv. i skovene.

Det gælder bl.a. Sønderskov, Knudsskov og Oreby Skov

I skovene findes sjældne og truede svampe og biller, mens de gamle skove også skaber gode forhold for fugle og flagermus der lever i gamle hule træer.

### Fugle

Diddé (WSP) fortæller om fugle og levesteder for fugle. WSP kigger mere på levesteder, da fuglene er blandt de højmobile arter, så det kan være svært at se præcist hvor de holder til. Derimod kan man kigge på yngleområderne.

Levestederne i området er blandt andet:

- Mose, strandeng og engområder med tagrør. Her er der blandt andet arter som rørdrum og rørhøg. I



tagrørsskovene er der gode områder hvor fuglene kan skjule sig og yngle

- Store lysåbne og sammenhængende strandengsområder hvor der findes havterne, fjordterne, dværgterne og klyde. I nogle af disse lysåbne områder er der allerede beskyttelser i form af reservater og adgang forbudt i dele af året, som er vigtigt for ikke at forstyrrer fuglene, ligesom det er vigtigt at arealerne holdes lysåbne
- De kystnære skove er blandt andet levested for havørn, som bygger rede højt oppe i træerne og finder føde i vandet og de åbne arealer ved kysten. Der er mange havørne også ynglende havørne

### Spørgsmål

- En borger peger på hvor tolerante havørnene er ift. forstyrrelser omkring deres levesteder.
  - > Didde (WSP) er enig i at den er god til tilpasse sig, og det skyldes også at dens rede er så højt oppe i træerne.

Smålandsfarvandet har også mange gode områder for trækfugle.

- Tidevandspåvirkede kystlaguner – gode for lille kobbersneppe, hjejle, ryler
- Lavvandede bugter, fjorde, sandbanker, og vadeblader – gode for spidsand, krikand, skeand, pibeand og blishøne
- Strandenge med plads ynglende fugle f.eks. til grågås, bramgås, sædgås, knortegås og sangsvane
- Havområdet har havdykænder, lappedykker og lommer
- Blandt landets vigtigste fældeområder hvor fugle kan være uforstyrret, her er blandt andet sangsvane og knopsvane.

### Naturtyper

Didde (WSP) indleder med en beskrivelse af Natura 2000 områder og deres sammenhæng med EU-lovgivning. Inden for dem finder man noget af Danmarks bedste natur. Der er en række Natura2000 områder inden for afgrænsningen.

Blandt de vigtigste natura2000 lysåbne naturtyper er:

- Strandeng – Som der er kortlagt mest af indenfor afgrænsningen og cirka 4% andel af forekomsten i Danmark
- Strandvold med flerårige planter
- Forklit
- Tørt overdrev på kalkholdigt sand som fremhæves for en andel på ca. 3% af forekomsten i Danmark

De vigtige arter er generelt sammenfaldene med de særlige naturtyper

### Natura2000 Skov

Natura2000 skovnaturen er ikke lige så imponerende som de lysåbne naturtyper. Dog findes der vinteregeskov her, som er helt speciel. Inden for området findes 9% af Danmarks vinteregeskov.

### Spørgsmål

- Der spørges ind til hvorfor det kaldes vinteregeskov
  - > Didde (WSP) forklarer at det skyldes at der findes en stilkeg og vintereg, det er to forskellige arter, hvor den mest almindelig er stilkeg som man oftest ser. Vinteregen er mindre udbredt og vi har ikke så meget af den i Danmark.

## Vandet

En stor del af forundersøgelsesområdet er under vand. Her kan man fremhæve ålegræsset, som er en god indikator for biodiversitet. Blandt andet yngler hornfisken i ålegræsset, mens mange arter bor i ålegræsset. Derudover er ålegræsset som træer på land, de optager kulstof og laver fotosyntese og tilfører ilt til vandet. De opstår typisk på lavvandede steder, da de skal have meget lys. Den vokser på sandbund og stabiliserer havbunden. De er gode indikator for tilstanden i vandet

Der vises et kort af tilstanden for bundfæstede planter i Smålandsfarvandet

Udover ålegræsset, kan det fremhæves at der er marsvin i Smålandsfarvandet, som er den eneste ynglende hval i Danmark. Der er tre bestande i Danmark, den der hører til i forundersøgelsesområdet, er bælthavsbetanden, som er på ca. 2000. Forundersøgelsesområdet har en medium til høj betydning for marsvinet.

Marsvinet og i det hele taget de højmobile arter, er lidt over det hele, man kan ikke sige med sikkerhed at de er et bestemt sted, men man kan sikre gode leveforhold så de foretrækker at være i bestemte områder.

## Konklusioner

Hvad er der i forundersøgelsesområdet, og hvad kan man gøre fremover?

- Der kan udplantes mere ålegræs, så skal dyrene nok komme
- Man kan etablere flere stenrev, som kan skabe mange skjule- og levesteder
- Man kan lave marine nyttehaver: muslinger og sukkertang kan fjerne nærringstoffer, og rense havet og efterfølgende høstes som mad
- Bevaring af gamle skove og veterantræer – og sikrer sig at der er sammenhæng mellem skovene for at der kan være stabile bestande
- Genopretning af levesteder for truede arter, lidt som projektet for klokkefrøen på Knudshoved Odde
- Genopretning af hydrologi, begrænsning af udledning af nærringstoffer
- Mere sammenhæng generelt, forskning viser at det gør naturen mere robust.

Afslutningsvis har WSP lavet en landskabsanalyse af hvor man nemmest muligt ville kunne lave nogle store sammenhængende naturområder. Den er baseret på alle eksisterende kortlag for natur, hvor nærtliggende naturområder er lagt sammen. Det viser en række store områder på over 500 ha og en række mindre områder på mellem 150-500 ha.

Analysen er sammenlagt med KU's undersøgelse om store naturområder, og flere overlap viser at Smålandsfarvandet kan bidrage til natur på national skala.

## Workshop

Tea (Urland) tager ordet og lægger op til at workshoppen kan starte, og fordeler de fremmødte på mødet.

Inden selve workshoppen bliver sat i gang, er der nogle afsluttende spørgsmål til Louise og Didde (WSP), som bl.a. omhandler de marine arter, lyd og lysforhold, samt forurening.

Tea (Urland) præsenterer formålet med første del af workshoppen, der introduceres til bordkortene, og hvad de indeholder, samt arbejds spørgsmål som kan sætte snakken i gang. Formålet er at få en masse inputs og holdninger til områdets geologi og natur.

Første del af workshoppen begynder

## Opsamling af workshop del 1

Bord 1 synes der er mange spændende ting i området. De er nysgerrige på hvad der sker ude i vandet, og hvad der er for nogle geologiske dannelser i havet, og synes det ville være interessant at blive klogere på det store landskab. Der var bred enighed om at et sted som Knudshoved Odde er et skønt sted, og ligeledes nogle af de bakkede områder.

Bord 2 er meget enige i synspunkterne fra bord 1. De har også snakket meget om vandet, hvad sker i vandet, og hvad hvis der var mere viden om det og man kunne fokusere på vandet.

Bordets deltagere bor i den nordlige del af forundersøgelsesområdet og de mener at landet er mere fragmenteret, men at vandet samler området. De snakkede om fede sejlruter og de charmerende områder i den sydøstlige del.

En borger kommenterer på temaer med hvad der skiller og samler området og fortæller at der historisk har været dampskib der sejlede i Smålandsfarvandet, som har virket samlende for området.

En borger foreslår at involvere dykkergrupper, sejlgrupper osv. som kan hjælpe med at lave viden, og spørger til om man kunne sætte det i gang.

## Workshop del 2

Tea (Urland) lægger op til anden del af workshoppen (45min) denne del handler om arter og naturtyper.

## Opsamling af workshop del 2

Bord 1 har bl.a. talt om at der er meget skovdrift og undrer sig om hvordan det hænger det sammen med natur. De endte hurtigt med at tale om naturen ude i vandet, om tilstedeværelsen af hornfisk og marsvin, men også om gode muligheder for at sejle og opleve naturen. Der blev også tegnet stisystemer, snakket om hvordan man kan øge kendskabet til eksisterende stisystemer og hvordan man kan komme rundt i området, der var fokus på lydguides, systemer, og wayfinding, som kan gøre det overskueligt hvor man må og ikke må færdes.

Blandt arter, snakkede bordet om marsvin, sangsvale og havørn, samt markfirben og sommerfugle. Derudover blev der med stor begejstring snakket om naturværdien og naturoplevelserne omkring Knudshoved Odde, som borgerne mener bør markedsføres. Der er også et ønske om at skabe mere sammenhængende natur langs kyststrækningerne. I forbindelse med snakken om naturoplevelser flyttede snakken sig også til at handle mere bredt om landskabsoplevelser.

Bord 2 var vidt omkring i snakken om natur. Strandengene var meget i fokus, som noget særligt man skal passes på, og som også kan udvides og komme længere ind i landet. Deltagerne synes det er spændende med de særlige arter, men ønsker også at der kommer store dyr, noget man kan opleve i landskabet. Historierne om de specielle arter er dog også vigtige f.eks. klokkefrø og eremit, og formidlingen af dette er vigtig.

De mener man skal lave en plan der tager højde for mange aspekter af naturen f.eks. det oplevelsesmæssig, de vigtige arter osv.

Der var også interesse for skovene, de kan godt lide at de er urørte, selvom man ikke ved at der er f.eks. eremit eller en sjælden svamp. Formidlingen af dette ville være godt som et supplement til oplevelsen. Der var også idéer til mere urørt skov.

Nogle borgere havde også forslag til at arbejde mere med naturen, fjerne dræn og lade vandet tage over.

Ved bordet var der også snak om at lave en sammenhængende nationalpark sti.

## Øvelse med KU

Inden mødet afsluttes er der en øvelse med Ida Theilade og Søren Brofeldt fra København Universitet

## Afslutning

Tea (Urland) runder af, takker for fremmødet, og afslutter med at opfordre til at man udfylder 'din mening folderen' inden man går hjem.

Der bliver mindet om at der følger tre workshops mere og hvor de bliver afholdt. Yderligere information findes på Smålandsfarvandets hjemmeside

Man kan i øvrigt stilles opfølgende spørgsmål på mail til NST. Mailen fremgår på skærmen i lokalet.

## Andet

Se flere resultater fra Natur og Geologi undersøgelsen i rapporten Naturværdier i en mulig Nationalpark Smålandsfarvandet (WSP).

For uddybende foreløbige resultater fra workshoppen se bilag Forundersøgelse for Nationalpark Smålandsfarvandet, Temaworkshop 1 – Natur og Geologi – Opsamling fra bordkort (Urland).

## Faglige overvejelser bag det overnævnte program

I den indledende fase er det vigtigt at få indsigt i den viden mennesker der har betydning for stedet besidder, for at forstå potentialer og udviklingsretninger. Det kan være beboere, besøgende, meningsdannere, investorer og beslutningstagere. En meningsfuld inddragelse skaber på samme tid ny viden, der bidrager til helstøbte, bæredygtige løsninger for samfundet som helhed, samt grobund for lokal opbakning, ejerskab og engagement i en fremtidig udvikling.

Workshoppen er tilrettelagt, så deltagerne først blev introduceret til rammerne for forundersøgelsen og præsenteret for eksperternes resultater fra temaundersøgelsen. Herefter blev de sat i gang med workshopaktiviteterne.

Konkret består workshoppen af gruppedialoger ved borde med 5–10 personer. Her fungerer deltagerne som lokale eksperter, og deres input, kritik, ønsker og spørgsmål noteres ned på bordkort. For at fastholde fokus er der i hver workshop formuleret arbejdsspørgsmål, som deltagerne forholder sig til. På baggrund af erfaringerne fra den første workshop er der desuden indført en åben runde, hvor deltagerne frit kan bringe alle tematikker op. Dette sikrer, at ingen emner eller bekymringer falder mellem to stole eller overses i processen.

Alle workshops er planlagt med henblik på at sikre bred deltagelse. Derfor er de placeret i weekender og indledes med fælles aktiviteter som eksempelvis en sejltur eller en ø-vandring. Undervejs serveres der mad og drikke til alle deltagere.